

Дослідження, розробки, проекти
з питань публічного управління та адміністрування
УДК 339.9:061.1:35.07

Ткаченко Ігор Валентинович

*кандидат політичних наук, доцент кафедри державного управління
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Tkachenko Ihor

*Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the
Department of Public Administration
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-3029-4578*

Вакуленко Володимир Миколайович

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри регіональної політики
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Vakulenko Volodymyr

*Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Regional Policy
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-7097-6944*

Ткаченко Вікторія Олександрівна

*аспірант кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Tkachenko Victoriia

*Graduate Student of the Department of Regional Policy
Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0001-9011-3209*

**КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ТА
ПАРАДИГМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
THE COMPETITIVENESS OF THE STATE IN THE CONDITIONS OF
GLOBALIZATION: THE ROLE OF INTERNATIONAL
COOPERATION AND THE PARADIGM OF PUBLIC
ADMINISTRATION**

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу конкурентоспроможності держави Україна в умовах глобалізації, враховуючи роль міжнародної співпраці та парадигми публічного управління в Україні.*

Автори визначають конкурентоспроможність держави як здатність держави виробляти та пропонувати товари та послуги, що задовольняють потреби світового ринку, та впливають на її соціально-економічний розвиток. Автори використовують SWOT-аналіз для виявлення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для конкурентоспроможності держави Україна, а також рекомендації щодо її підвищення. Вони аналізують внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на конкурентоспроможність держави Україна, такі як політична стабільність, правова держава, соціально-економічний розвиток, науково-технічний та інноваційний потенціал, внутрішня забезпеченість чинниками виробництва, підприємництва та конкурентна культура, глобалізація та інтеграція, технологічний прогрес та дифузія, геополітична ситуація та безпека, соціально-культурна різноманітність

та зближення.

Автори також розглядають роль міжнародної співпраці та парадигми публічного управління в Україні для підвищення конкурентоспроможності держави. Вони аргументують, що міжнародна співпраця є важливим інструментом для залучення ресурсів, технологій, ринків збуту, допомоги, партнерства та навчання від розвинених країн та міжнародних організацій. Вони також вважають, що парадигма публічного управління в Україні є ключовим чинником для підвищення конкурентоспроможності держави Україна, оскільки вона визначає якість, ефективність, прозорість, відповідальність та участь у формуванні та реалізації державної політики на національному та регіональному рівнях.

Автори роблять висновок, що Україна має значний потенціал для підвищення своєї конкурентоспроможності, але також зазнає впливу боку з викликів та загроз, які вимагають постійної адаптації, реформ та інновацій. Вони пропонують рекомендації щодо поглиблення співпраці з ЄС, США, Канадою, Китаєм, Туреччиною та іншими стратегічними партнерами, активної участі у міжнародних організаціях та ініціативах, реформування системи публічного управління в Україні згідно з принципами доброго управління, реалізації комплексної стратегії регіонального розвитку, яка враховує специфіку, потреби та можливості кожного регіону, а також використання міжнародної співпраці як джерело інновацій, фінансування, партнерства та навчання.

Ключові слова: співробітництво, міжнародні організації, конкурентоспроможність, стратегічне партнерство, виклики, загрози, регіональна політика, суспільний розвиток, COVID-19.

Summary. The article is devoted to the analysis of the competitiveness of the state of Ukraine in the conditions of globalization, taking into account the role of international cooperation and the paradigm of public administration in

Ukraine.

The authors define the competitiveness of the state as the ability of the state to produce and offer goods and services that meet the needs of the world market and influence its socio-economic development. The authors use SWOT-analysis to identify the strengths and weaknesses, opportunities and threats for the competitiveness of the state of Ukraine, as well as recommendations for its improvement. They analyze the internal and external factors that affect the competitiveness of the state of Ukraine, such as political stability, rule of law, socio-economic development, scientific-technical and innovation potential, internal security of production factors, entrepreneurial and competitive culture, globalization and integration, technological progress and diffusion, geopolitical situation and security, socio-cultural diversity and convergence.

The authors also consider the role of international cooperation and the paradigm of public administration in Ukraine for increasing the competitiveness of the state. They argue that international cooperation is an important tool for attracting resources, technologies, markets, assistance, partnership and learning from developed countries and international organizations. They also believe that the paradigm of public administration in Ukraine is a key factor for increasing the competitiveness of the state of Ukraine, as it determines the quality, efficiency, transparency, accountability and participation in the formation and implementation of state policy at the national and regional levels.

The authors conclude that Ukraine has a significant potential for increasing its competitiveness, but also faces the influence of challenges and threats that require constant adaptation, reforms and innovations. They offer recommendations for deepening cooperation with the EU, the USA, Canada, China, Turkey and other strategic partners, active participation in international organizations and initiatives, reforming the system of public administration in Ukraine in accordance with the principles of good governance, implementing a comprehensive strategy of regional development that takes into account the

specificity, needs and opportunities of each region, as well as using international cooperation as a source of innovation, financing, partnership and learning.

Key words: *cooperation, international organizations, competitiveness, strategic partnership, challenges, threats, regional policy, social development, COVID-19.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації держава опинилася перед обличчям численних викликів та загроз (зокрема, COVID-19), які вимагають адаптації та застосування інновацій в публічному управлінні. Держава повинна не тільки забезпечувати свою безпеку, стабільність та розвиток, але й конкурувати з іншими державами за ресурси, вплив, престиж та інші переваги. Конкурентоспроможність держави є важливим показником її здатності досягати своїх цілей та інтересів в міжнародному середовищі. Однак, поняття конкурентоспроможності держави є складним та багатограним, оскільки воно включає різні аспекти, такі як економічний, соціальний, політичний, культурний, екологічний. Тому, необхідно дослідити, які чинники визначають конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації, як вони взаємодіють між собою, як вони змінюються в часі та просторі. Одним з таких чинників є міжнародна співпраця в умовах зміни парадигми публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізовано наукові розробки теоретико-методологічного обґрунтування ролі міжнародної співпраці для підвищення конкурентоспроможності держав (А. Асцятрян, А. Касич, Дж. Маєр, Дж. Фагерберг) [1; 6; 8], зокрема, зміст поняття «міжнародна конкурентоспроможність», контекст, який його характеризує. Дослідження про взаємозв'язок між зовнішньою політикою, економічним розвитком та глобальними викликами, виявляючи засади державного впливу на зростання конкурентоспроможності держави чи, відповідно,

чинники, які її понижують (Л. Андрусенко, О. Біла, П. Дмитрієв, Ю. Козак, О. Єрмакова, О. Сукач, С. Ляліков, О. Сулім, Д. Бурлаченко, О. Захарченко, І. Уханова, О., Швагер, Н. Постова, Д. Нікіфоров) [7; 9]. Дослідження та публікації про трансформації в системах публічного управління (М. Гордон, Н. Оленцевич, І. Колісник, О. Зубчик) [2-5].

Мета дослідження визначити та проаналізувати чинники, які впливають на конкурентоспроможність держави в сучасному світі, а також розробити рекомендації щодо підвищення її рівня за допомогою міжнародної співпраці та ефективного публічного управління.

Основні методи дослідження. Ми застосували аналіз наукової літератури та статистичних даних, щоб визначити теоретичні та емпіричні підходи до вивчення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації. Компаративний аналіз досвіду різних держав, щоб виявити найкращі практики та виклики щодо забезпечення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації. Системний аналіз взаємозв'язків між різними чинниками, що впливають на конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації, та їх динаміки. Сценарний аналіз можливих перспектив та варіантів розвитку конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації, з урахуванням різних ризиків та невизначеностей. Розробка рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації, з використанням інструментів міжнародної співпраці та парадигми публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна співпраця дає змогу країнам, які розвиваються, змінюючи, удосконалюючи системи управління на різних рівнях та свої економічні системи, навчатися та запозичувати найкращі практики регіональної політики від розвинених країн, зокрема ЄС і ОЕСР. Це сприяє підвищенню якості та ефективності регіональної політики, а також її відповідності міжнародним нормам та вимогам. Такий

політичний обмін та співпраця сприяє модернізації публічного управління в сфері регіонального розвитку, оскільки він стимулює країни, які розвиваються, вдосконалювати свої інституційні, правові, фінансові та адміністративні інструменти для реалізації регіональної політики. Це також передбачає посилення ролі регіональних та місцевих органів влади, залучення громадськості та зацікавлених сторін, а також забезпечення моніторингу, оцінки та звітності про результати регіональної політики. Така міжнародна співпраця також може допомогти підвищити конкурентоспроможність держави, оскільки вона може допомогти країнам, які розвиваються, вирішувати проблеми регіональної нерівності, бідності, безробіття, соціальної виключеності, екологічних викликів та інших. Це може покращити економічний та соціальний розвиток регіонів, а також збільшити їх привабливість для інвестицій, туризму, інновацій.

Чинники, які впливають на конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації, можна поділити на внутрішні та зовнішні [2; 4; 8;13]. Внутрішні чинники стосуються ресурсів, потенціалу, інституцій, політики та культури держави, які визначають її здатність виробляти та пропонувати товари та послуги, що задовольняють потреби світового ринку. Зовнішні чинники пов'язані з умовами та тенденціями глобальної економіки, які впливають на попит, пропозицію, ціни, конкуренцію та співпрацю між державами.

Внутрішні чинник, які впливають на конкурентоспроможність держави, це, зокрема, рівень політичної стабільності та правової держави, який визначає довіру до уряду, захист прав власності, боротьбу з корупцією; ефективність публічного управління та регулювання; рівень соціально-економічного розвитку, який включає освіту, охорону здоров'я, добробут, рівність, безпеку, екологію та інклюзію; рівень науково-технічного та інноваційного потенціалу, як здатність держави генерувати, адаптувати та застосовувати нові знання, технології та рішення; рівень

внутрішньої забезпеченості чинниками виробництва, такими як природні ресурси, капітал, робоча сила, інфраструктура, енергія; рівень підприємницької та конкурентної культури в підприємстві та організаційної культури в сфері діяльності публічних організацій, які відображають ставлення до ризику, ініціативи, творчості, співпраці, якості, корпоративної соціальної відповідальності [1; 3; 4; 6; 8; 9].

Зовнішні чинники, які впливають на конкурентоспроможність держави, це, зокрема, рівень глобалізації та інтеграції, який визначає ступінь відкритості та залежності держави від світової економіки, а також можливості для співпраці та конкуренції з іншими державами, рівень технологічного прогресу та дифузії, який визначає швидкість зміни та поширення нових технологій, а також вплив на продуктивність, якість, вартість та доступність товарів та послуг, рівень геополітичної ситуації та безпеки, як стабільність та передбачуваність міжнародних відносин, а також ризики для миру, безпеки, прав людини та демократії, рівень соціально-культурної різноманітності та зближення, як взаєморозуміння, толерантність, цінності та споживчі уподобання населення різних держав [1-4; 6; 8; 9-11].

Враховуючи викладене, ми з допомогою SWOT-аналізу виявили переваги та недоліки, а також описали потенціал та ризики конкурентоспроможності України в умовах глобалізації, враховуючи роль міжнародної співпраці та парадигми публічного управління в Україні.

Таблиця 1

Переваги, недоліки, потенціал та ризики конкурентоспроможності України в умовах глобалізації у контексті міжнародної співпраці та парадигми публічного управління

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Багатий природний ресурсний потенціал, особливо в аграрній та енергетичній сферах.	- Низький рівень політичної стабільності та правової держави, висока корупція та слабка захищеність прав власності.

- Висока освіченість та кваліфікованість населення, наявність науково-технічного та інноваційного потенціалу.	- Низький рівень соціально-економічного розвитку, висока бідність, безробіття, соціальна виключеність та екологічні проблеми.
- Стратегічне географічне розташування, що забезпечує доступ до ключових світових ринків та транспортних коридорів.	- Низький рівень внутрішньої забезпеченості чинниками виробництва, зокрема енергії, капіталу, інфраструктури.
- Позитивний імідж України в світі як держави, що прагне до демократії, реформ та євроінтеграції.	- Низький рівень підприємницької та конкурентної культури, недостатня якість товарів та послуг, слабка корпоративна соціальна відповідальність.
Можливості	Загрози
- Поглиблення співпраці з ЄС, США, Канадою, Китаєм, Туреччиною та іншими стратегічними партнерами, що дає можливість залучити інвестиції, технології, ринки збуту, допомогу.	- Посилення геополітичної напруги та безпекових ризиків через війну Росії в Україні, анексію територій а також через нестабільність у регіоні.
- Активна участь у міжнародних організаціях та ініціативах, що сприяють підтримці міжнародного правопорядку, співробітництва та діалогу з іншими державами.	- Зростання конкуренції та технологічного відставання від розвинутих країн, що вимагає постійної адаптації та інновацій.
- Реформування системи публічного управління в Україні згідно з принципами доброго управління, що передбачає покращення якості законодавства, розбудову професійної та незалежної державної служби, зміцнення децентралізації та місцевого самоврядування, розвиток електронного управління та е-демократії, забезпечення громадянського контролю та антикорупційних заходів.	- Зниження соціально-культурної різноманітності та зближення, що може призвести до втрати національної ідентичності, цінностей та споживчих уподобань населення.

Механізми реалізації регіональної політики залежать від домінуючої парадигми публічного управління – це система уявлень про цілі, принципи, функції, методи та інструменти управління публічними справами [1; 3]. Вона відображає певну модель взаємодії між державою, суспільством та ринком, а також розподіл влади та ресурсів між різними рівнями управління. Парадигма публічного управління впливає на політику регіонального розвитку країни, оскільки вона визначає стратегічні цілі та пріоритети регіонального розвитку, які відповідають національним інтересам та викликам, а також враховують специфіку, потреби та

можливості кожного регіону, організаційні форми та механізми регіонального управління, які забезпечують ефективну координацію, партнерство, участь, підзвітність та контроль за реалізацією регіональної політики на різних рівнях влади та секторах, фінансові та інші ресурси для регіонального розвитку, які визначають обсяг, джерела, критерії та процедури їх розподілу та використання між регіонами та проектами, а також інструменти та методи регіонального планування, моніторингу, оцінки та звітності, які дозволяють аналізувати, прогнозувати, вимірювати та покращувати результати та наслідки регіональної політики.

У цьому зв'язку рекомендації щодо підвищення рівня конкурентоспроможності в Україні за допомогою міжнародної співпраці та ефективного публічного управління можуть бути такими. По-перше, посилення євроінтеграційних зусиль та виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію з ЄС, зокрема в сферах торгівлі, енергетики, транспорту, цифровізації, правосуддя, безпеки. По-друге, розширення та поглиблення двосторонніх та багатосторонніх відносин з іншими стратегічними партнерами, такими як США, Канада, Китай, Японія, Туреччина, Норвегія, Швейцарія, Велика Британія, з метою залучення інвестицій, технологій, ринків збуту, допомоги. По-третє, активна участь у міжнародних організаціях та ініціативах, таких як ООН, ОБСЄ, НАТО, СОТ, Світовий банк, МВФ, ЄБРР, ЄІБ, Ініціатива «Один пояс, один шлях», Східне партнерство, Ініціатива «Три моря», з метою підтримки міжнародного правопорядку, співробітництва та діалогу з іншими державами. По-четверте, реформування системи публічного управління в Україні згідно з принципами доброго управління, такими як законність, прозорість, відповідальність, ефективність, участь, підзвітність. Це передбачає покращення якості законодавства, розбудову професійної та незалежної державної служби, зміцнення децентралізації та місцевого самоврядування, розвиток електронного управління та е-демократії,

забезпечення громадянського контролю та антикорупційних заходів. Поп'яте, реалізація комплексної стратегії регіонального розвитку, яка враховує специфіку, потреби та можливості кожного регіону, а також використовує міжнародну співпрацю як джерело інновацій, фінансування, партнерства та навчання. Це передбачає створення регіональних центрів зростання, підтримку малих та середніх підприємств, розвиток сільських територій, підвищення екологічної стійкості регіонів, залучення місцевих громад та стейкхолдерів до планування та виконання регіональної політики.

Висновки. Конкурентоспроможність держави залежить від балансу між внутрішніми та зовнішніми чинниками, які впливають на її здатність виробляти та пропонувати товари та послуги, що задовольняють потреби світового ринку. Міжнародна співпраця є важливим інструментом для підвищення конкурентоспроможності держав. Вона дозволяє залучати ресурси, технології, ринки збуту, допомогу, партнерство та навчання від розвинених країн та міжнародних організацій. Парадигма публічного управління є ключовим чинником для підвищення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації, оскільки вона визначає якість, ефективність, прозорість, відповідальність та участь у формуванні та реалізації державної політики. Україна має значний потенціал для підвищення своєї конкурентоспроможності, але також зазнає впливу великих викликів та загроз, які вимагають постійної адаптації, реформ та інновацій в публічному управлінні, яке залежить від домінуючої парадигми управління.

Література

1. Гордон М. В., Оленцевич Н. В., Колісник І. О. Моделі публічного управління: порівняльний аналіз та пропозиції для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1207> (дата звернення:

- 11.12.2023).
2. Зубчик О.А., Венгер-Рущенко Є.В. Проблема узгодження регіональної політики в сфері культури та релігії в Україні: методи, інструменти та практики нового публічного менеджменту. *Наукові перспективи*. 2023. № 11(41). С. 126-143. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/7634/7679> (дата звернення: 11.12.2023).
 3. Зубчик О.А., Дерун Т., Легкий С.В., Ткаченко І.В. Порівняльний аналіз публічного управління як інструменту формування та реалізації інвестиційної політики України в умовах пандемії та стану війни. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 12(18). С. 227-246. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7998/8042> (дата звернення: 11.12.2023).
 4. Зубчик О.А., Руденко Д. П. Концептуальні основи інвестиційної політики держави в періоди епідемій та пандемій в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 11(17). С. 316-331. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7315/7356> (дата звернення: 11.12.2023).
 5. Зубчик О., Гребоножко Є., Камаран К. К., Єсенніков К., Магеррамов А. Концепт «конкурентоспроможність держави» як аналітичний інструмент у дослідженні ефективності державного управління. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Державне управління*. 2023. 2(18). С. 49-57. doi: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-8/14>.
 6. Касич А., Асцатрян А. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 32. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-107>.
 7. Козак Ю.Г., Уханова І.О., Єрмакова О.А., Сукач О.О., Ляліков С.В., Сулім О.В., Бурлаченко Д.Н., Захарченко О.В., Швагер О.Р., Постова

- Н.А., Біла О.О., Андрусенко Л.І., Дмитрієв П.Д., Нікіфоров Д.А.
Управління міжнародною конкурентоспроможністю: підприємство –
регіон: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 173 с.
8. Хворост Т. В. Стан конкурентоспроможності національної економіки України. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 145-148.
 9. A World Bank Group Flagship Report. *Doing Business*. 2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf> (дата звернення: 11.12.2023).
 10. Stone D., Porto de Oliveira O., Pal L. A. Transnational policy transfer: the circulation of ideas, power and development models. *Policy and Society*. 2019. No 39(1). P. 1–18. doi: <https://doi.org/10.1080/14494035.2019.1619325>.
 11. Schwab K. The Global Competitiveness Report 2019. *World Economic Forum*. 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення: 11.12.2023).
 12. Human Development Report 2020. *UNDP*. URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020> (дата звернення: 11.12.2023).
 13. Comprehensive Study on the Impact of COVID-19 on the Least Developed Country Category. *United Nations*. 2021. 61 p.

References

1. Gordon, M. V., Olentsevych, N. V., & Kolisnyk, I. O. (2018). Modeli publichnogo upravlinnia: porivnialnyi analiz ta propozytsii dlia Ukrainy [Models of public administration: comparative analysis and proposals for Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 3. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1207> [in Ukrainian].

2. Zubchuk, O. A., & Venger-Rushchenko, Ye. V. (2023). Problema uzgodzhennia rehionalnoi polityky v sferi kultury ta religii v Ukraini: metody, instrumenty ta praktyky novoho publichnoho menedzhmentu [The problem of coordination of regional policy in the sphere of culture and religion in Ukraine: methods, tools and practices of the new public management]. *Naukovi perspektyvy*, 11(41), 126-143. Retrieved from <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/7634/7679> [in Ukrainian].
3. Zubchuk, O. A., Derun, T., Lehkyi, S. V., & Tkachenko, I. V. (2023). Porivnialnyi analiz publichnoho upravlinnia yak instrumentu formuvannia ta realizatsii investytsiinoi polityky Ukrainy v umovakh pandemii ta stanu viiny [Comparative analysis of public administration as a tool for forming and implementing investment policy of Ukraine in the conditions of pandemic and state of war]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi*, 12(18), 227-246. Retrieved from <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7998/8042> [in Ukrainian].
4. Zubchuk, O. A., & Rudenko, D. P. (2023). Kontseptualni osnovy investytsiinoi polityky derzhavy v periody epidemii ta pandemii v Ukraini [Conceptual basis of state investment policy during the periods of epidemics and pandemics in Ukraine]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi*, 11(17), 316-331. Retrieved from <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/7315/7356> [in Ukrainian].
5. Zubchuk, O., Grebonozhko, Ye., Kamaran, K. K., Yesennikov, K., & Maherramov, A. (2023). Koncept "konkurentospromozhnist derzhavy" yak analitychnyi instrument u doslidzhenni efektyvnosti derzhavnoho upravlinnia [The concept of "state competitiveness" as an analytical tool in researching the efficiency of public administration]. *Visnyk Kyivskoho*

- natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii Derzhavne upravlinnia, 2(18), 49-57. doi: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-8/14> [in Ukrainian].
6. Kasych, A., & Ascatryan, A. (2021). Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu pidprijemstva [Management of international competitiveness off the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 32. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-107> [in Ukrainian].
 7. Kozak, Yu. H., Ukhanova, I. O., Yermakova, O. A., Sukach, O. O., Lyalikov, S. V., Sulim, O. V., Burlachenko, D. N., Zakharchenko, O. V., Shvaher, O. R., Postova, N. A., Bila, O. O., Andrusenko, L. I., Dmitriev, P. D., & Nikiforov, D. A. (2019). Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu: pidprijemstvo – rehion: monohrafiia [Management of international competitiveness: enterprise – region: a monograph]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
 8. Khvorost, T. V. (2017). Stan konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [State of competitiveness of the national economy of Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, 10, 145-148 [in Ukrainian].
 9. A World Bank Group Flagship Report. (2020). *Doing Business*. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/32436/9781464814402.pdf>.
 10. Stone, D., Porto de Oliveira, O., & Pal, L. A. (2019). Transnational policy transfer: the circulation of ideas, power and development models. *Policy and Society*, 39(1), 1-18. doi: <https://doi.org/10.1080/14494035.2019.1619325>.
 11. The Global Competitiveness Report. (2019). Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

12. Human Development Report 2020. (2020). *UNDP*. Retrieved from <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020>.
13. Comprehensive Study on the Impact of COVID-19 on the Least Developed Country Category. (2021). *United Nations*. 61 p.